

EL DESCONCERT GLOBAL

Eduard Furró Estany

L'energia, els recursos i els comportaments socials són tres variables interdependents de l'equació de la vida.

Avui l'exhauriment dels recursos fòssils i la salut del medi necessiten fer transitar l'energia dels combustibles fòssils a les fonts netes i renovables, i l'ús dels recursos finits vers el desenvolupament d'economies sostenibles.

Per tant, l'equilibri de l'equació de la vida requereix la ineludible readaptació de la tercera variable, els comportaments socials.

I en aquest sentit, reflexionar per conèixer tant les eines com la situació real en la que es troben aquests factors de l'equació, especialment el dels comportaments socials, són passos clau per començar a redreçar maneres i encarar bé els reptes.

En el ben entès que qualsevol de les tres variables que refusin el canvi adaptatiu posa en entredit l'equilibri final de l'equació de la vida que deriva, en primera instància, vers un desconcert global.

.....

Estem exhaurint el primer quart d'aquest segle i, lluny d'estar fent els deures, les societats ens estem endinsant cada cop més dins d'aquesta mena de tragi-comèdia que suposa el desgavell climàtic. Totalment immersos en una cursa desfermada d'economies extractives d'utilitzar i llençar recursos i productes, acompanyat d'horitzons propers d'exhauriment dels combustibles fòssils, en un context realment alarmant de destrucció de biodiversitat i contaminació dels medis naturals.

La descoberta de recursos energètics fòssils ha permès heretar energia a dojo, i en aquest sentit cal reconèixer que el grau de desenvolupament ha estat espectacular, tot i que acompanyat de tot tipus de confrontacions, injustícies, manques de respecte, guerres i lluites per acaparar poder. Fins i tot amb dues guerres d'abast mundial i fent orelles sordes envers el desgavell climàtic que estàvem i continuem atiant.

Només en els darrers setanta anys la població s'ha més que triplicat i hem incrementat set vegades la demanda d'energia i, per tant, de productes i de recursos i, conscient o inconscientment, de contaminació i generació de residus.

Però la realitat és tossuda i el cúmul de despropòsits obviats ha començat a estrènyer el cercle i posar de manifest la disbauxa insostenible del model.

El desgavell climàtic comença a passar factura. Desglaç, sequeres, pluges intenses, incendis, vents desfermats, pèrdues de biodiversitat, manca d'aliments i necessitats de migracions massives.

I dins d'aquest context la transversalització de riquesa flueix vers cada cop menys centres econòmics. La majoria d'ells derivats o centrats o acompanyats pel domini del tractament de la informació i la comunicació de masses, que els converteix en preocupants centres de poder.

La història ens mostra com un poder econòmic concentrat i dotat d'eines potents de comunicació de masses deriva fàcilment vers totalitarismes i paranoies de poder que poden dominar i manipular els comportaments socials en benefici propi, mitjançant la difusió de tot tipus de propagandes, negacionismes, històries inventades, veritats a mitges, informacions falses, virtualitats, mites i anestèsiques creences.

I avui ja també d'algoritmes fets de manera interessada i/o per personatges de poques llums que a l'ombra de la mal anomenada "IA", lluny d'aprofitar els avantatges del

tractament d'un gran magatzem de dades i coneixements, estan començant a influir i manipular els comportaments socials de manera altament preocupant.

Només cal fer una ullada a l'actual desconcert global. Les hegemonies de mercat trontollen i calen noves fal·làcies i posicionaments al preu que sigui per acaparar recursos, i poder per assegurar la continuïtat del model. Però, com deia abans, les realitats són tossudes i condicionen i posen en entredit el continuïsmes.

El desgavell climàtic no obeeix a fronteres dibuixades en un mapa. Els seus greuges es transversalitzen, comença a aparèixer la necessitat de refugis i refugiats climàtics i el primer pas per aturar-ho és posar fi a la crema dels combustibles fòssils i fer una transició a les fonts netes i renovables d'accés a l'energia solar. Però els interessos i aquests forts corrents de concentració de riquesa estan fonamentats en aquests combustibles, i l'egoisme, l'afany de poder, també la por a afrontar canvis sense precedents que puguin desestabilitzar les actuals posicions de poder i confort, estan retardant i fins i tot negant la necessitat ineludible d'aquesta transició.

Tots en major o menor intensitat som conscients que la humanitat no anem per bon camí. S'albiren necessitats de canvis profunds de magnituds incertes, i els comportaments estan generant tot tipus d'atzagaiades a la cerca de posicionaments del jo primer, que resultin més favorables a l'accés i acaparament dels recursos que restin, com sigui i arreu d'allà on es trobin.

Els més poderosos tornen a fer ostentació de les armes i fins i tot afloren accions d'extermini i crims contra la humanitat per part d'alguna societat que, paradoxalment, no fa pas massa va patir en primera persona aquestes atrocitats.

I mentrestant al si de les societats van apareixent diferents tipus de reaccions de desconcert.

Les societats que han disposat de menys quantitats d'energia fòssil i per tant menys responsables del desgavell climàtic, malauradament són les que primer estan patint els greuges amb més cruïda i menys mitjans de resiliència, i la migració es presenta com una fugida, fins i tot de supervivència.

Les que han disposat de major quantitat d'energia s'han anat acomodant, relaxant i les prestacions socials han permès situar el lleure en l'eix primordial de la vida econòmica i social. Les economies productives s'han anat deslocalitzant vers països amb mà d'obra més barata, i més laxes del punt de vista fiscal, laboral i mediambiental, amb l'objectiu d'obtenir un major benefici econòmic en la venda de productes a les societats acomodades d'origen.

Però llavors en aquestes societats acomodades els poders adquisitius han anat i van minvant. Els treballs bàsics són cada cop menys remunerats i són acceptats per persones migrades que cerquen oportunitats encara menys precàries que les seves d'origen. Però l'efecte crida, la contaminació, els desequilibris energètics i els greuges del desgavell climàtic van incrementant les migracions i aquestes desborden les possibilitats d'una acollida digna.

Els preus dels habitatges superen en escreix les possibilitats dels baixos salaris; tornem al lloguer d'habitacions, llits i rellogats. Les unitats familiars es desestructuren i comencen a aflorar tot tipus de depressions, fòbies i discursos poc assenyats que, lluny de posar solucions al problema, culpen de tot a aquestes migracions.

D'altra banda, les societats que han rebut la deslocalització de les empreses productives d'arreu, han incrementat les seves necessitats d'energia i s'han anat desenvolupant i creixent en formació, coneixements i prestacions socials, però la finitud del propi model

i dels recursos comença també a posar-los límits, i per tant la necessitat de cerca desesperada d'aquests recursos, allà on sigui, per mantenir la cursa i la disputa, sovint deslleial, dels mercats.

El desconcert es va estenent farcit de cerca de culpables i tot tipus de discursos interessats i fórmules visionàries vers el manteniment del creixement continu.

Les tempestes són fenòmens cíclics que més tard o més d'hora retornen a posicions anteriors. Però avui els escenaris fan que aquest cop la tempesta no esdevingui una funció cíclica sinó una funció que s'atansa a punts de col·lapse.

Precisament aquest desori internacional que estem vivint és un indicador que ens mostra la crueta de la tempesta i la necessitat d'entendre el missatge i abordar el més aviat possible un necessari punt d'inflexió abans que aquesta funció (model) col·lapsi.

Però com tot punt d'inflexió, el canvi d'orientació pot ser de retrocés o de progrés.

L'alternativa per tant, no és altra que reaccionar i forjar el canvi de funció amb seny i des de la racionalitat.

Una nova funció (model) amb nous paràmetres i, dins d'ells, la sostenibilitat com a factor dominant i de tendència que podem perfectament implementar perquè disposem dels coneixements, les raons, les eines i els diners que han de permetre configurar aquest nou model.

I en aquest sentit, encara no hem interioritzat que precisament aquesta llibertat que suposa el diner com apunt comptable de deute per mantenir un model insostenible és també la mateixa eina clau que pot permetre mobilitzar a tota la humanitat, no només per assolir la transició energètica a les fonts renovables, sinó també per fer transitar les economies vers la sostenibilitat i dotar-nos de mesures de resiliència.

Fa uns dies va culminar la vint-i-novena cimera pel clima (COP29) celebrada a l'Azerbaidjan, un país amb una economia instal·lada exclusivament en les reserves de petroli i gas, on hem pogut visualitzar perfectament aquest desconcert mundial.

D'un costat les constatacions científiques i els greuges feaents i cada cop més punyents i irrefutables del desgavell climàtic i les veus d'alerta enfront de la necessitat de reaccionar amb urgència.

D'un altre costat els discursos interessats, negacionistes i com a poc maquillats d'escepticisme, i un amfitrió interessat totalment en diluir les urgències.

I entremig els moderadors que sortosament intenten que no s'acabi trencant cap plat.

Amb tot, mesures i acords febles, totalment buits de compromís per aturar i canviar de model i totalment insuficients per enfortir mínimament la resiliència dels qui estan patint de més a prop els greuges.

Però un cop més la realitat, com dic, és tossuda i res d'això aturarà la transversalització dels greuges i el creixement d'aquest desconcert global.

Continuem sense voler admetre que l'energia neta i renovable, el reaprofitament, el reciclatge, l'ús sostenible dels recursos i les formes de viure més austeres i centrades en la cultura, els coneixements, la cooperació, la cura del patrimoni natural i el treball responsable són els paràmetres clau del punt d'inflexió vers un nou model.

I en aquest desori de situació són moltes les persones que veuen aquestes realitats i es pregunten què fer i com actuar. I en aquest sentit, a parer meu, el més important fóra un cop més pensar en macro per poder actuar en el micro, és a dir, dins de l'entorn i les possibilitats de cadascú a partir d'informacions clares de sostenibilitat i assumides amb convicció.

Accions com recolzar polítics i funcionaris públics compromesos amb la sostenibilitat i l'adaptació de normatives i lleis al nou model. Lideratges lliures amb mirada llarga, honestos i amb coneixement profund del que porten entre mans, amb el suport d'actituds socials vers l'estalvi d'energia i recursos. Accions col·lectives de resiliència com ara proveir-nos d'energia renovable, fabricar, conrear i consumir aliments i productes de proximitat, viatjar amb sentit, prescindir d'objectes banals i compres compulsives de coses innecessàries o prescindibles, o fins i tot compartir coneixements útils a través de les xarxes socials... són petites grans coses a l'abast de cadascú de nosaltres tant personal com professionalment.

Tot això que fins avui molts ho qualificarien d'utopies visionàries, d'anar amb el lliri a la mà i fora de context de la realitat del comportament humà, doncs, a parer meu, resulta que són precisament els factors clau, avui diríem que els primers algorismes, de l'equació de la sostenibilitat i per tant el límit de tendència del nou model (funció) que hem de configurar.

I tal vegada un primer pas seria començar a rebaixar el grau d'abducció d'aquest ordinador de butxaca que ens inunda amb un allau de missatges banals, aplicacions (*app's*) prescindibles, amplificació de notícies falses, i deixar de donar crèdit a xerrameques poc assenyades i funcions virtuals intranscendents que alguns interessats anomenen impròpiament d'intel·ligència artificial.

La veritat és que de vegades és difícil evitar que vinguin a la memòria les paraules empipades de l'antropòleg Eudald Carbonell quan diu que els humans som una espècie imbècil, i la realitat és que deu n'hi do si ho mirem des del comportament col·lectiu i de certs personatges amb poder d'influència i decisió.

Però alguna veu interior em diu que no té per què ser així, i que es preferible rellegir Àngela Davis quan diu que no hem d'acceptar mai les coses que no podem canviar i treballar per canviar les coses que no volem acceptar.

L'existència d'egoismes i persones que necessiten tenir el poder, dominar les societats i/o acaparar riqueses, moltes d'elles banals i innecessàries, per sentir-se personalment realitzats, són, entre d'altres, realitats humanes que cal moderar dins dels comportaments socials.

Però el que sí cal, de totes totes, és impedir que el que anomenem ascensor social faciliti que aquests comportaments accedeixin als càrrecs de responsabilitat i decisió social.

I una bona eina de què disposem actualment és l'aprofitament responsable de les xarxes socials, la llibertat de què i a qui comprar i l'exercici raonat dels sistemes democràtics d'organització social.

Els coneixements científics i tecnològics han permès poder disposar d'energia a dojo a partir dels combustibles fòssils heretats, i les esferes de direcció, tant empresarial com de l'economia i la política (inicialment menestrals) han anat essent rellevades per persones formades precisament en el manual d'instruccions per accelerar al màxim l'acaparament de riquesa i benestar, tot i que a partir d'un model insostenible d'economies d'extreure, utilitzar i llençar.

Però la fi d'aquests recursos energètics fòssils, tant per raons d'exhauriment com de contaminació i desgavell climàtic, marca l'inici d'una nova etapa on els coneixements científics, tecnològics i menestrals han d'incorporar-se novament a les cúpules de direcció i de decisió per tal de poder dissenyar i implementar les noves fonts d'energia i com adaptar-les als usos sostenibles, alhora que adaptar aquests a les noves fonts.

Per que resulta molt difícil, sinó impossible, tractar d'avançar dins un garbuix on les decisions es prenen per perpetuar un model econòmic insostenible, mentre

paral·lelament les veus del coneixement científic, tecnològic, menestral i de convivència alerten del desastre, fan declaracions d'emergència, però no disposen de prou poder de decisió per poder implementar les noves bases per aturar i revertir el desori.

Però les emergències són reals i entre tots hem de sortir del silenci, la incertesa i les hipocresies abans d'entrar en possibles punts de col·lapse.

Cal configurar una nova partitura comuna i per aquesta tasca necessitem compositors multidisciplinars que l'adaptin als instruments, i directors, també multidisciplinars, que amb visió global transversalitzin i coordinin les possibilitats d'interpretació per part dels diferents actors.

Es tracta d'un repte que hem d'encarar entre tots perquè no ens en sortirem sense una readaptació de l'esser humà a la natura, i això necessita de coneixements científics i tecnològics i accions d'igualtat social que permetin adaptar les noves activitats econòmiques a aquests nous models de funcionament sostenible.

Evidentment, seria ingenu obviar que el repte és de gran magnitud però serà encara pitjor obviar que resulta totalment indefugible si volem, fins i tot egoísticament, que la civilització humana continuï brillant dins l'univers vers una nova simfonia de progrés, pau i benestar.

Per tant, la suma de convenciment, actituds i accions de tots i cadascú de nosaltres, per molt modestes que siguin, definiran el com i el grau de bondat d'aquest nou futur.

Però alerta amb els *tempos*, perquè el compàs del temps no s'atura.

Eduard Furró Estany – gener de 2025